

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«РОЖИЩЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЛЬВІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА
БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО»**

Випускова циклова комісія ветеринарних дисциплін

ПОГОДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
 Ольга НИЧИПОРУК
22 серпня 2024 року

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор коледжу
 Олександр ДАВИДЮК
22 серпня 2024 року

ПРОГРАМА

з освітнього компонента

Основи філософських знань

Розробник	Вячеслав ШЕВЧУК
Галузь знань	21 Ветеринарія
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітньо-професійна програма	Ветеринарна медицина
Статус освітнього компонента	вибірковий
Мова навчання	українська

Програма ОК «Основи філософських знань» для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 211 Ветеринарна медицина продукції тваринництва, денної форми навчання складена на основі ОПП 20 червня 2024 р.

Розробник Вячеслав ШЕВЧУК

Програма обговорена на засіданні циклової комісії загальноосвітніх дисциплін і дисциплін загальної підготовки

Протокол від 20.08.2024 року № 1

Голова циклової комісії Світлана ФЕДЧИК

Схвалено Педагогічною радою ВСП «Рожищенський фаховий коледж ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького»

Протокол від 22.08.2024 року № 10

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	21 Ветеринарія
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітньо-професійна програма	Ветеринарна медицина
Характеристика освітнього компонента	
Статус	вибірковий компонент
Загальна кількість годин	60
Кількість кредитів ЄКТС	2
Курсова робота (проект)	–
Форма оцінювання	залік
Форма навчання	денна
Рік підготовки	2 роки 10 місяців
Семестр	ІІІ
Аудиторні години	33
Лекції	28
Практичні заняття	5
Лабораторні заняття	–
Семінарські заняття	–
Самостійна робота	27

Примітка: співвідношення кількості годин (у відсотках):

аудиторних занять - 55 %

самостійна робота - 45 %

2. МЕТА ОК, ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою вивчення освітнього компонента Основи філософських знань є навчити здобувачів освіти основоположних понять дисципліни; дати розуміння гуманістичного змісту і призначення філософії; допомогти оволодіти вітчизняною та світовою культурно-філософською спадщиною; дати можливість здобувачам освіти долучитися до скарбниці мудрості й досвіду, надбаних людством протягом тисячоліть; утвердити розуміння необхідності сповідування і в житті, і в трудовій діяльності загальнолюдських цінностей.

Предметом вивчення освітнього компонента Основи філософських знань є сутність, методи та наукові завдання філософії, дослідження її гуманістичного смислу і призначення; історичні етапи розвитку світової та української філософії як системи теоретичних знань по світ і людину; система поглядів на світ в цілому і місце в ньому людини, її здібності пізнавати світ і впливати на нього; основні філософські проблеми та галузі філософського знання; філософський аналіз суспільства, філософська концепція людини, цінності в житті людини і суспільства; основні методи наукового пізнання.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є збагачення і розширення гуманітарної підготовки здобувачів освіти; осмислення предмета філософії, її статусу в системі сучасної науки, розкриття ролі та значення філософії в загальному розвитку людства; сприяння вивченню принципів пізнання та методів пізнавальної діяльності, засвоєнню теоретичних уявлень про різноманіття форм людського досвіду та знання, природу мислення, співвідношення істини та заблудження, знання та віри; розкриття гуманістичної функції філософії у процесі розвитку демократичних засад життя суспільства; формування вміння творчо інтерпретувати явища сучасного світу, який постійно змінюється, застосовувати набуті філософські знання та принципи правильного мислення в реалізації особистісних позицій.

Передумови вивчення є освітні компоненти: Основи правознавства, Історія України, Основи економічної теорії, Культурологія.

2.1. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (з ОПП розділу «Зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання» з шифрами):

PH1 - Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами в у тому числі з професійних питань.

PH7 - Здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел та володіти комп'ютерними програмами.

Компетентності

Загальні компетентності (з ОПП розділу «Перелік компетентностей випускника» з шифрами):

ЗК1 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК2 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4 – Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5 – Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6 – Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

У результаті вивчення ОК Основи філософських знань здобувач освіти повинен:

знати:

1. Гуманістичний зміст і призначення філософії.
2. Історичні типи філософії та основні типи філософствування.
3. Загальну історію розвитку філософії, видатних філософів кожної доби та історичні особливості кожного з етапів.
4. Основні галузі філософського знання.
5. Основні положення форм та діалектики буття.
6. Основні положення проблеми свідомості у філософії.
7. Основні методи наукового пізнання світу та шляхи і способи пізнавального освоєння світу людиною.
8. Основи соціальної філософії, філософський аналіз суспільства.
9. Філософську концепцію людини, систему цінностей в житті людини і людства.

вміти:

1. Обґрунтувати свою світоглядну та громадянську позицію.
2. Застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань.
3. Науково аналізувати соціальнозначущі проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя.
4. Збирати, аналізувати та інтерпретувати філософську інформацію, працювати з різними навчальними джерелами.
5. Аналізувати та оцінювати ризики відступу від загальнолюдських норм і цінностей у своїй трудовій і творчій діяльності.
6. Самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, відповідь на конференцію, семінарське заняття.
7. Вміти диспутувати, писати наукові студентські роботи.

3. ОБСЯГ ТА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

Форма навчання
Підсумкова форма контролю

денна
залік

№ теми	Назва розділу	Кредити ЄКТС	Кількість годин							
			Разом	Самостійна робота	Навчальні заняття					
					Всього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Історія виникнення і розвитку філософії		25	11	14	12		2		
2.	Онтологія і гносеологія. Соціальна філософія		35	16	19	16		3		
	Разом з ОК		60	27	33	28		5		

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Рекомендована література
III - семестр			
1.	Філософія як специфічний тип знання. Поняття «філософія». Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія, релігія. Світогляд як духовно практичне засвоєння світу. Структура світогляду. Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Предмет і функції філософії.	2	[1] с. 4 - 13
2.	Антична філософія. Особливості розвитку та морально-етична спрямованість античної філософії. Основні школи та ідеї античної філософії. Натурфілософія. Ідеї високої класики в розвитку античної філософії. Сократ. Платон. Аристотель.	2	[1] с. 26 - 31
3.	Філософія європейського середньовіччя. Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі. Патристика. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії.	2	[1] с. 35 - 38
4.	Філософія Нового часу. Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Ідеї та концепції пізнання у філософії Нового часу. Пошуки продуктивного методу пізнання: емпіризм, раціоналізм. Новий філософський ідеал у філософії просвітництва. Проблема свободи людини та шляхи її соціального визволення. Вольтер. Ж-Ж. Руссо.	2	[2] с. 50 - 61
5.	Філософія XIX – початку XX ст. Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії XIX-XX століть. Програми радикального оновлення філософії – філософія К. Маркса й Ф.Енгельса, позитивізм, філософія життя.	2	[2] с. 71 - 76

6.	Зародження філософської думки в Україні. Джерела української філософської культури. Розвиток української філософії XIV–XVI століть. Філософська думка українського ренесансу. Зародження професійної філософії в культурно-освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях. Г. Сковорода – родоначальник української класичної філософії.	2	[1] с. 75 - 82
7.	Проблема буття у філософії. Поняття «онтологія», «буття». Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, людини, духовного і соціального). Реальність буття та небуття. Поняття матерії. Матерія і рух.	2	[1] с. 87 - 89
8.	Свідомість як філософська проблема. Свідомість людини як діалектичне співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається. Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки. Ідеальність свідомості. Розпредметнення та опредметнення свідомості. Свідомість і мова.	2	[2] с. 147 - 160
9.	Основи філософського вчення про розвиток. Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв'язки. Загальні ознаки і людський критерій розвитку. Принципи діалектики. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення. Закон єдності та боротьби протилежностей. Закон переходу кількісних змін у якісні.	2	[2] с. 162 – 177, 180 – 181
10.	Категорії діалектики. Поняття категорій діалектики. Категорії як універсальні форми буття. Одиначне, особливе, загальне. Форма та зміст. Сутність та явище.	2	[2] с. 178 - 179, 181 - 182, 183 - 184
11.	Основний зміст пізнавальної діяльності. Поняття «гносеологія». Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання.	2	[2] с. 192 - 199
12.	Філософський аналіз суспільства. Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як	2	[1] с. 124 - 136

	самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Роль географічного природного середовища у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства. Політична сфера суспільства. Громадське суспільство: поява, основи, ознаки.		
13.	Філософська концепція людини. Філософська концепція людини – основа наук про людину. Сутність людини. Праця і мова – фактори становлення й розвитку людини. Проблема людини в історії філософії. Філософський зміст понять «індивід», «індивідуальність», «особистість».	2	[2] с. 204 - 210
14.	Цінності та їх роль в житті людини. Поняття «аксіологія». Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини.	2	[2] с. 210 - 213
Разом за III - семестр		28	
Разом		28	

4.2. Теми практичних (лабораторних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форми та засоби контролю	Рекомендована література
III - семестр				
1.	Філософська думка в Україні. Джерела української філософської культури. Особливості української філософії XIV–XVI століть. Філософська думка українського ренесансу. Зародження професійної філософії в культурно-освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях. Г.Сковорода – родоначальник української класичної філософії. Філософія Т.Г.Шевченка. Академічна філософія XIX століття:	2	усне опитування за контрольними запитаннями, тестування	[2] с. 94 - 118

	особливості, напрямки і основні філософські ідеї. «Культурне відродження» 20-х та філософське відродження 60-х років ХХ століття. Сучасна філософська думка в Україні.			
2.	Цінності в житті людини і суспільства. Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінність як ядро духовного світу людини. Цінність як регулятор поведінки людини. Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Глобальні проблеми людства і людина.	3	усне опитування за контрольними запитаннями, тестування	[2] с. 210 - 214
Разом за III - семестр		5		
Разом		5		

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Рекомендована література
III - семестр			
1.	Філософія Стародавнього Сходу. Історія філософії як сходження до вершин людського самопізнання. Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Людина – змістовне ядро всіх проблем стародавньої філософії. Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Провідні напрями давньоіндійської філософії. Канонічні джерела філософії Стародавнього Китаю. Провідні ідеї та напрями давньокитайської філософії. Конфуцій.	2	[1] с. 17 - 26
2.	Пізня антична філософія. Елліністично-римський період античності. Епікурейство. Стоїцизм. Скептицизм. Неоплатонізм.	2	[1] с. 31 - 35
3.	Філософія епохи Відродження. Характерні риси духовного життя епохи Відродження. Гуманістичний характер філософії Відродження. Науково-природничі погляди, соціально-політичні ідеї, етика Ренесансу. Проблема людської особистості. Тенденції розвитку філософії пізнього Відродження.	1	[1] с. 39 - 44

	Натурфілософія. Джордано Бруно. Галілео Галілей.		
4.	Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри у філософії Канта. Ідеалістична діалектика – основне досягнення гегелівської філософії. Гуманістичний зміст матеріалізму Фейєрбаха.	2	[2] с. 62 - 71
5.	Некласична філософія ХХ ст. Основні напрямки некласичної філософії ХХ століття та їх особливості. Критика цінностей західних техногенних цивілізації, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Проблема знання та мови у філософії. Неоконсерватизм. «Нова філософська хвиля». Основні принципи постмодерну.	2	[1] с. 68 - 74
6.	Українська філософія ХІХ – ХХ ст. Філософські погляди П. Юркевича, Т. Г. Шевченка. Академічна філософія ХІХ століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. «Культурне відродження» 20-х та філософське відродження 60-х років ХХ століття. Сучасна філософська думка в Україні. Філософська думка української діаспори.	2	[2] с. 107 - 118
7.	Простір і час як форми існування матерії. Поняття простору і часу. Загальні характеристики простору і часу. Єдність простору і часу.	2	[2] с. 135 - 138
8.	Суспільна свідомість та її роль. Сутність суспільної свідомості. Форми суспільної свідомості: політична, правова, моральна, естетична, релігійна, філософська та ін. Проблема вибору свободи і відповідальність.	2	[4] с. 77 - 81
9.	Закон заперечення заперечення. Поняття заперечення. Сутність подвійного заперечення.	2	[2] с. 184 - 185
10.	Категорії як універсальні форми впливу. Причина та наслідок. Необхідність та випадковість. Можливість і дійсність.	2	[2] с. 182 - 183
11.	Практика як критерій істини. Практика як спосіб ставлення і відношення людини до світу і до самої себе. Типологія видів практики: виробничої, соціальної, політичної, духовної. Проблема істини. Істина і правда. Діалектика відносного і абсолютного в істині.	2	[1] с. 112 - 113
12.	Культура і цивілізація. Сутність та структура духовного життя суспільства, поняття «культура» як єдність матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством.	2	[3] с. 137 – 153, 386 - 389

	Поняття цивілізації. Ознаки цивілізації. Формація і цивілізація.		
13.	Особа і суспільство. Типологія особи. Проблема відчуження людини та шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства. Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Проблема людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.	2	[1] с. 105 - 109
14.	Глобальні проблеми людства і людина. Екологічний і моральний імперативи виживання людства. Стратегія людства в планетарному масштабі. Проблема переходу від техногенної до антропогенної цивілізації.	2	[3] с. 393 - 398
Разом за III - семестр		27	
Разом		27	

5. ВИДИ ЗАНЯТЬ, МЕТОДИ І ФОРМИ НАВЧАННЯ

Форми організації освітнього процесу: навчальні заняття (лекції, практичні заняття), самостійна робота, консультації, індивідуальні завдання, дистанційне навчання.

Освітні технології: традиційні, інтерактивні, інформаційно-комунікативні.

6. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань та вмінь:

- поточний контроль за темами і змістовими модулями;
- залік (III семестр).

Поточний контроль проводиться викладачами на аудиторних заняттях усіх видів. Основною метою поточного контролю є перевірка рівня підготовки здобувачів освіти до виконання конкретних завдань; проміжний контроль має на меті оцінити знання, вміння та практичні навички, набуті унаслідок засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини освітнього компонента (навчальної дисципліни/інтегрованого курсу). Основним завданням як поточного, так і проміжного контролю є забезпечення зв'язку між викладачами та здобувачами освіти в процесі навчання, управління навчальною мотивацією.

Поточний контроль може проводитись в усній формі під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Результати поточного контролю (поточна успішність) з освітнього компонента є базовою інформацією під час проведення заліку.

Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи здобувача освіти протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання завдань поточного контролю;
- виконання завдань самостійної роботи здобувачем освіти.

Поточний контроль рівня знань **може проводитись як:**

- 1) усне опитування за контрольними запитаннями;
- 2) виконання практичних вправ і завдань;
- 3) письмовий контроль (контрольна робота за варіантами або тестування).

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному етапі здобуття освітньо-професійного ступеня та/або на завершальних етапах.

Підсумковий контроль **може проводитись**:

- в письмовій та/або усній формах
- з використанням комп'ютерних технологій.

Формою підсумкового контролю є семестровий контроль рівня знань, умінь, навичок здобувачів освіти. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку освітнього компонента щодо обсягу навчального матеріалу, визначеного програмою ОК Основи філософських знань. Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю заліку з ОК Основи філософських знань, якщо він (здобувач) виконав усі види робіт, передбачені програмою. Семестровий залік полягає в оцінюванні засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу на підставі виконання ним (здобувачем) усіх видів робіт і не передбачає обов'язкової присутності здобувача освіти.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти

Оцінка за чотирибальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5	Відмінно	Здобувач освіти демонструє систематичне та глибоке знання матеріалу в обсязі матеріалу лекцій, практичних, семінарських занять, матеріалів, рекомендованих для самостійної роботи, а також додаткової літератури. Демонструє вміння аналізувати інформацію.
4	Добре	Здобувач освіти виявляє належне знання навчальної програми курсу, виконує усі завдання, але при цьому допустив незначні помилки і мав невеликі недоліки. Як правило, оцінка «добре» ставиться здобувачам освіти, які показали систематичний характер знань з дисципліни, уміння аналізувати факти й події.
3	Задовільно	Здобувач освіти має знання основного матеріалу навчальної програми курсу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і професійної діяльності. На заняттях поводить себе пасивно, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
2	Незадовільно	Здобувач освіти не зміг показати необхідний рівень знань для подальшого навчання, допустив значні помилки або взагалі не виконав завдання

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Баранник М. В. Лекції з філософії : Навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 166 с.
2. Петрушенко В. Л. Основи філософських знань : Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації. Львів : Магнолія плюс, 2004. 312 с.
3. Петрушенко В. Л. Філософія : Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації. Київ : Каравела, 2001. 448 с.
4. Коваль В. О. Основи філософії. 10 клас. Розробки уроків. Харків : Вид. група Основа, 2008. 158 с.

Додаткова :

1. Гринів О. Історія української філософії. Львів : Тріада плюс, 2015. 364 с. URL : <https://www.nru.org.ua/blogs/bloh-oleha-hryniva/1419-istoriya-ukrayinskoyi-filosofiyi>
2. Крالیук П. М. Історія філософії України : підручник. Київ : КНТ, 2015. 652 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii
3. Філософія : Навчальний посібник / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко, В. П. Розумний та ін. Київ: Вікар, 1997. 584 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. URL : <http://www.filosof.com.ua>
2. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського URL : www.nbuv.gov.ua
3. Портал філософія і релігієзнавство. URL: <http://tureligious.com.ua/>